

EN FRITLEVENDE DYSTOPI

Kultivering af urbane fødevarer og pessimistiske fremtidsudsigter i Portland, Oregon

MAIA EBSSEN

John tog en bid af sin frokost, før han svarede på mit spørgsmål. „Det er så svært at tænke i et længere perspektiv,“¹ han kiggede op fra tallerkenen, „for hvis jeg tænker over, hvordan verden er nu, og hvordan den vil være om 100 år, så får jeg bare lyst til at give op. Problemerne er så store.“ Jeg spurgte John, hvilke problemer han refererede til. „Der er så mange mennesker på jorden. Ligegyldigt hvor bæredygtigt vi forsøger at leve, vil vi ikke kunne undgå at opbruge alle jordens ressourcer,“ svarede han. Tanken gjorde John deprimeret. Han fortalte, at han til tider fik en følelse af, at uvidenhed var den eneste rigtige strategi til at håndtere de store udfordringer, som verden ifølge ham stod over for. Som han sagde: „Det eneste, jeg kan gøre, er at prøve at gøre verden til et bedre sted at leve, selvom den i sidste ende er dømt til at gå under.“

I 2015 tilbragte jeg fire måneder bøjet over bede med hænderne i jorden blandt grupper af urbane landmænd i Portland, Oregon. I løbet af disse måneder deltog jeg i de ugentlige arbejdsrutiner på fire udvalgte landbrug og fulgte landmændene i deres liv uden for produktionen. De urbane fællesskaber, som jeg gennem dette blev en del af, danner det empiriske grundlag for nærværende artikel.

Jeg havde lært John at kende på et af disse landbrug et par uger før, vi spiste denne frokost sammen. Dette var første sæson, hvor John arbejdede på landbruget fuld tid. De seneste fem år havde Anne, som i sin tid havde startet det urbane landbrug, nemlig primært drevet det alene. Året før havde Anne dog indset, at hun havde brug for hjælp, og hun havde derfor ansat Iris 10 timer om ugen. John havde også hjulpet til den sommer, men han havde kun været frivillig. Dette år havde Anne valgt en ny model. I januar havde hun kontaktet både Iris og John og spurgt dem, om de ville være hendes partnere i den kommende sæson. Begge havde taget imod tilbuddet. John havde ikke tidligere beskæftiget sig med landbrug, men han havde de seneste par år foretaget flere markante ændringer i sit liv, der blandt andet havde ført interessen for planter og mad med

sig. Denne eftermiddag fortalte han mig om nogle af de overvejelser, han havde gjort sig i forbindelse med beslutningen om at ændre livsstil, mens vi spiste en skål med bønner, ris og grøntsager på en lokal peruviansk restaurant. De fleste af de samtaler, John og jeg havde, handlede om, hvilket liv han tidligere havde levet, og om, at han stadig var på jagt efter den meningsfulde tilværelse. For ham havde bekymringer som dem, han gav udtryk for under denne frokost, haft stor indflydelse på hans liv.

I løbet af mit feltarbejde gik det op for mig, at dette ikke kun gjaldt John. Fælles for de landmænd, som jeg mødte i Portland, var en tro på, at det menneskelige liv allerede havde destrueret vores fælles planet. De var derfor ikke tilbageholdende, når det kom til at tale om emner som dem, John bragte på banen. Selvom nogle af dem til tider virkede til at være paralyseret af disse apokalyptiske ideer om planetens fremtid, havde de, ligesom John, besluttet at dedikere deres arbejdsliv til urbant landbrug for trods alt at gøre et eller andet.

Såkaldte sociale miljøbevægelser såsom urbant landbrug er ofte blevet tilgået som utopiske praksisser (se for eksempel Lockyer & Veteto 2013) og alternative fødevarerproduktioner beskrives i antropologien og sociologien som fødevarerutopier (Stock et al. 2015). I nærværende artikel vil jeg diskutere denne beskrivelse og påpege, at utopiske fødevarerpraksisser i visse tilfælde drives af dystopiske fremtidsforestillinger. For selvom de urbane landmænd i Portland ønskede, at amerikanerne ville redefinere deres forhold til mad, ville deres små fødevarerproduktioner, ifølge dem selv, højst sandsynlig ikke være en løsning på dette problem. De betragtede altså ikke urbant landbrug som et konkret alternativ til det dysfunktionelle amerikanske fødevarerystem. Fødevarerproduktionen fremstod snarere som en måde at håndtere den menneskelige destruktion af planeten på. Dystopiske forestillinger og konkrete utopiske praksisser blev altså, som vi skal se, kultiveret sammen i det urbane landbrug gennem hårdt arbejde.

Dystopiske og utopiske sammenfletninger

Selvom der lader til at være bred enighed om, at dystopien siden 1980'erne er blevet mere fremtrædende i både sociale (Sargisson 2012) og litterære sammenhænge (Moylan & Baccolini 2003), er der ikke lavet mange studier af dystopiens form eller funktion i socialt liv. Lucy Sargissons værk *Fool's Gold* (2012) kan her siges at udgøre en central undtagelse.² Sargisson definerer dystopien og „eutopien“ som underkategorier af utopianismen. Ifølge hende skal denne utopianisme, altså både dystopien og den såkaldte „eutopi“, forstås som en form for „social drøm“, der altid vil indeholde to elementer: en kritik af samtiden og en stræben efter en ny og alternativ tilstand (op.cit.8). Men hvor eutopien er motiveret af håb og be-

skriver „det gode sted“, er dystopien ifølge Sargisson drevet af frygt og skildrer således „det dårlige sted“ (op.cit.8-10). Begge kategorier kan derfor, hvis vi følger Sargissons argument, siges at indeholde en konkret vision for samfundet. Dette fokus på forestillingsevnen kan spores helt tilbage til Thomas Mores klassiske beskrivelse fra 1516 af utopien som det gode, men ikke-eksisterende sted og ses stadig i en række studier af utopier. Eksempelvis skriver sociologen Ruth Levitas, at utopien kan beskrives som „konstruktionen af forestillede verdener“ (Levitas 2010:1). Selvom jeg i denne artikel også vil udforske forestillinger i relation til både dystopien og utopien, vil jeg ikke fokusere på disse som et „forestillet sted“ eller et „forestillet alternativ“, men i stedet tilgå dem som praksisser, hvor igennem landmændene udforskede begrænsninger og muligheder i nutidens amerikanske samfund. Hertil drager jeg inspiration fra historikerne Michael D. Gordin, Helen Tilley og Gyan Prakash, der definerer dystopien og utopien som „historisk funderede analytiske kategorier“ (Gordin et al. 2010:3). Med dette ønsker de tre forfattere at gøre op med en forståelse af dystopien og utopien som konkrete steder forankret i rum og tid og opfordrer i stedet til at undersøge dem som et udtryk for, hvordan individer eller grupper i bestemte historiske perioder undersøger betingelserne for det mulige (op.cit.4). Med andre ord skal utopien og dystopien ikke undersøges som konkrete, afgrænsede steder, men som en praksis, hvori det mulige udforskes gennem fortolkninger af samtiden (ibid.). Litteraturkritikeren Frederic Jameson argumenterer på lignende vis, at det centrale i utopien ikke er indholdet i den, men måden, hvorpå den synliggør grænserne for vores forestillingsevne (Jameson 2015:23). I tråd med disse forfattere vil jeg undersøge de urbane landmænds dystopiske og utopiske forestillinger som praksisser, hvor igennem de udforskede det mulige i nutidens amerikanske samfund.

Som vi skal se, var det nemlig påfaldende, at de urbane landmænd ikke opfattede urbant landbrug som en løsning på de udfordringer, de så i det amerikanske samfund. De troede kort sagt ikke på, at de som individer kunne producere mulige løsninger ved at forestille sig en alternativ fødevarerproduktion. Så hvor Sargisson, som påpeget, angiver den bevidste tankeaktivitet som et centralt element i dystopien, vil jeg vise, at landmændenes dystopiske syn på samfundet var tæt forbundet med en ambition om at bevæge sig væk fra den bevidste tanke. Med andre ord betragtede landmændene radikale forestillinger om fremtiden og dermed den bevidste tanks produktivitet som virkningsløse sammenlignet med konkrete aktiviteters transformative potentiale. Argumentet i denne artikel lægger sig således i forlængelse af Stine Krøijers (2015) analyse af venstreradikale aktivister i Nordeuropa. Gennem begrebet *figurations of the future* beskriver Krøijer, hvordan fremtiden blandt aktivisterne blev betragtet som åben og udefineret, hvorfor de i deres kollektive aktioner fokuserede på at skabe umid-

delbare og konkrete forandringer, der for et øjeblik kunne give form til en ellers ukendt fremtid (Krøijer 2015:12, 209). Yderligere påpeger Krøijer, at de venstreradikale aktivister generelt set holdt sig fra at beskrive det ideelle samfund, og at de ikke brugte tid på at formulere nogen overordnet prædefineret ideologisk ramme for deres arbejde (op.cit.39). De havde altså ikke nogen forventning om et revolutionært øjeblik, hvor systemet ville bryde sammen og et nyt samfund ville opstå (op.cit.210). Med inspiration fra Krøijers arbejde vil jeg i denne artikel fremhæve, at de urbane landmænd i Portland heller ikke søgte at skabe forandring gennem forestillede fremtider, men i stedet brugte deres landbrug til at skabe et rum for endnu undefinerede oplevelser, hvorigennem nye mulige urbane livsformer måske kunne tage form. De dystopiske fremtidsvisioner gjorde altså ikke landmændene passive, men agerede i dette tilfælde, som jeg vil vise, som en motor for utopisk handling. Her vil vi dog se en forskel mellem de nord-europæiske aktivister, som Krøijer beskriver, og de urbane landmænd, som jeg lærte at kende i Portland. For selvom landmændene var optagede af at skabe mulighed for forandring, brugte de lige så meget tid på at nedbryde og kritisere deres egne løsninger. Det er denne svingende bevægelse mellem dystopisk kritik og utopisk håb, som artiklen vil forsøge at indfange. Men før vi når til dette argument, vil jeg først fortælle lidt mere om Portland og om de urbane landmænd, som jeg mødte under mit feltarbejde i foråret 2015.

Urbant landbrug i det økotopiske Portland

Kort efter at jeg var ankommet til Portland, kom jeg i kontakt med Anne. Da jeg fandt ud af, hvor hendes landbrug var placeret, gik det op for mig, at jeg havde cyklet forbi det flere gange i løbet af mine første uger i byen. Landbruget lå nemlig langs en af byens hovedpulsårer. Jeg havde aftalt med Anne at kigge forbi en tidlig lørdag morgen i starten af foråret. Lørdag og tirsdag var faste arbejdsdage for Anne, John og Iris, mens ugens øvrige dage blev brugt på andre jobs, som de var nødsaget til at tage for at få enderne til at mødes. Da jeg ankom til den lille jordlod, som var på størrelse med en halv fodboldbane, var Anne ved at pakke bilen ud sammen med sin mor. Hun kiggede op, smilede til mig og sagde hej. Efter en kort rundvisning spurgte hun, om jeg ikke ville blive og hjælpe til med arbejdet. Da jeg nikkede, satte hun mig straks i gang med at luge et af bedene sammen med hendes mor.

Udover at hjælpe til på Anne, Iris og Johns landbrug deltog jeg under mit feltarbejde også i arbejdet på tre andre urbane landbrug. Det ene var drevet af Sarah, det andet af David og det sidste af en gruppe ældre kvinder. Udover at foretage to-tre interviews med hver af disse landmænd interviewede jeg også deres hjælpere

samt andre centrale personer involveret i urbant landbrug i Portland. Endvidere arrangerede jeg en enkelt fokusgruppediskussion, hvor vi talte om alternativ fødevarerproduktion, Portland og den urbane middelklasse i USA, og indsamlede i den forbindelse materiale fra aviser og magasiner om selvsamme emner.

De fire landbrug, hvor jeg arbejdede, var alle placeret i samme område af byen. Så selvom landmændene ikke nødvendigvis kendte hinanden personligt, vidste de præcis, hvor de andres små jordlodder lå. Det var ikke noget tilfælde, at jeg kunne finde fire små landbrug i samme kvarter i Portland. I 2013 blev det estimeret, at der er omkring 30 områder i Portland, som på varierende vis drives som urbane landbrug (McClintock et al. 2013). Den stigende interesse for urbant landbrug hænger tæt sammen med den generelle udvikling af byen. Allerede fra 1970'erne blev Portland kendt som en by, hvor miljøforkæmpere levede i balance med naturen og styrede byens udvikling, hvilket også dannede grundlag for byens øgenavn: Økopia (jf. Callenbach 1975; Stroud 1999:79).³ Øgenavnet har hængt ved, og i dag er byen kendt for at være en kreativ by, der tiltrækker folk, som sætter pris på en bohemeagtig livsstil (Sullivan & Shaw 2011:414). Blandt de mennesker, jeg mødte i Portland, vakte den tendens genklang, og Portland blev beskrevet med sloganet „hold Portland skør“ og fremhævet som et sted, hvor man kan leve et „langsomt liv“ og dyrke en „ikke-konventionel livsstil“.

De urbane landmænd var dog ikke alle enige i, at Portland udgjorde en form for økotopi. Blandt andet var flere af dem stærkt optaget af, at en økotopi kunne have en ekskluderende effekt. De vidste og talte eksplicit om, at befolkningen i Portland ikke kun bestod af hvide middelklasseborgere som dem selv, hvorfor der også skulle være plads til andre leveformer og værdier. Der indgik med andre ord en kritik af gentrificeringstendenser i Portland (Sullivan & Shaw 2011; Goodling et al. 2015) i mine informanternes samtaler om byens generelle udvikling.

I en samtale med John en tirsdag, hvor vi vaskede radisser og salat, fremhævede han dog, at der nok var en del af byens indbyggere, som bakkede op omkring ideen om Portland som en økotopi. Med hans ord levede disse mennesker i en „Portland-fantasi“, da de udelukkende hyldede byens udvikling uden at kigge kritisk på konsekvenserne af den. Med dette mente John, at de ikke så, hvordan flere af byens tiltag byggede på urealistiske forståelser af eksempelvis fødevarerproduktion. John nævnte i forlængelse af dette sin fortørnelse, når folk kiggede ind bag hegnet på deres lille landbrug og sagde, at det godt nok var et „sødt“ lille landbrug. For John sendte dette et stærkt signal om, at disse mennesker ikke havde et realistisk indblik i, hvad det vil sige at producere fødevarer. Han forklarede, at det på ham virkede, som om de så det som noget „uskyldigt“ eller „rent“, fordi det var en mindre, lokal produktion af grøntsager, hvilket åbenbart gjorde det til sådan et „sødt“ lille projekt. Dette provokerede John, da han vid-

ste, hvor meget energi Anne de seneste fem år havde brugt på at få den lille jordlod omdannet til et landbrug. Under mit feltarbejde blev jeg også opmærksom på det hårde arbejde, landmændene leverede for at sikre den daglige drift, da dyrkingen på et urbant landbrug skal intensiveres, samtidig med at langt det meste af arbejdet foregår manuelt. Bedene skulle holdes, der skulle plantes og høstes, og grøntsagerne skulle rengøres og gøres klar til salg. Det hele foregik i al slags vejr med ryggen bøjet forover og med styrken fra ens egen krop. Dagene gik kort sagt med hårdt fysisk arbejde. Formålet med landmændenes fødevareproduktion var derfor ikke at lave et lille, sødt, grønt foretagende i byen. Derfor fornægtede John også andres utopiske læsning af projektet som et „sødt“ og „uskyldigt“ forsøg på at opbygge en urban fødevareproduktion. I stedet ønskede John og de andre, at de forbipasserende ville se, hvor mange kræfter det kræver at dyrke råvarer, hvilket de håbede kunne medføre en generel erkendelse af, hvor arbejdskrævende fødevareproduktion egentlig er.

I deres introduktion til *Environmental Anthropology. Engaging Ecotopia* (2013) skriver antropologerne Joshua Lockyer og James R. Veteto, at det er på tide, at vi finder en anden måde at behandle sociale miljøbevægelser – såkaldte økotopeiske samfund – på i antropologien, da den dominerende kritiske tilgang ikke tillader os at se de utopiske visioner, som disse praksisser indeholder (op.cit.24). Lockyer og Vetetos opfordrer i forlængelse af dette antropologer til i højere grad at lave studier af løsnings- frem for problemorienterede praksisser og fremhæver netop her sociale miljøbevægelser som et eksempel på førstnævnte (op.cit.2). Men som det blev tydeligt for mig i bemærkninger og samtaler som ovenstående, betragtede de urbane landmænd i Portland den utopiske beskrivelse af deres egen praksis som misvisende, fordi den for dem hverken var sød eller uden modsætninger. Det urbane landbrug, som det tager sig ud i denne specifikke empiriske kontekst, er derfor ikke udelukkende en utopisk praksis, da den, som jeg vil beskrive i det følgende, også næres af dystopiske refleksioner om fremtiden.

Det profitmaksimerende landbrug

I USA har kampen mod industriel produktion af fødevarer taget fart i det seneste årti, og tværs over landet ses i dag utallige initiativer, der forsøger at gentænke landets fødevareproduktion. En national spørgeskemaundersøgelse viser, at motivationen blandt urbane landmænd i USA spænder fra værdier som bæredygtighed og fødevarer kvalitet til opbygning af fællesskaber (McClintock & Simpson 2014). Disse motivationer spejles i en større bevægelse i det amerikanske samfund, hvor centrale kulturelle værdier udfordres som en del af et oprør mod det 20. århundredes tiltagende industrialisering af landbruget (Paxson 2013:6). Denne

holdning genfandt jeg blandt de urbane landmænd, som havde en lang række bekymringer omkring samtidens amerikanske fødevarer-system.

Deres kritik af dette system rettede sig i særlig grad mod konventionelt landbrug. Som David, der havde sit eget landbrug på et stykke jord, han lejede af en kirke, forklarede mig, skader konventionelt landbrug jorden. „De smider et hav af kemikalier i jorden. Og anvender GMO-afgrøder, som er genetisk modificeret, så du kan bruge kemikalier på dem. Det skader ikke kun miljøet, men også landmændene og de mennesker, som spiser det,“ fortalte han mig. John gav mig en lignende forklaring og sagde: „Der er en masse mennesker, som lever i elendighed de steder [konventionelt landbrug]. Vores samfund hviler på disse menneskers rygge. Vi ville ikke have mad nok, hvis det ikke var for dem.“ Ifølge landmændene var konventionelt landbrug derfor ikke kun et misbrug af naturens ressourcer, men byggede også på en manglende medmenneskelighed. Ifølge David var konventionelt landbrug faktisk helt konkret i gang med at ødelægge, hvad han beskrev som naturens cyklus: „Det handler om det naturlige systems evne til at fungere. Der er ting i naturen, som servicerer os, men hvis vi bliver ved med at fælde regnskov, intervenserer vi i dette system. Vi bliver nødt til at arbejde med systemet frem for at køre det over med en bulldozer.“ Anne pegede på samme tendens og sagde til mig, at „mennesket bliver nødt til at anerkende, at vi har en plads i systemet. Vi skal holde op med at fremskynde nedbrydningen af jorden“. For landmændene var denne udvikling særligt presserende, når det kom til fødevarerproduktion. David beskrev dette meget præcist for mig: „Langt den største del af alle fødevarer produceres på den billigst mulige måde. Det handler kun om profit, som alting i det kapitalistiske system gør.“ Amerikanere var altså ifølge mine informanter blevet for fokuseret på at generere overskud og overflod, hvilket havde medført en forskruet relation til deres omgivelser.

Fælles for de landmænd, som jeg lærte at kende, var således en oplevelse af, at vestlig levevis i stigende grad baseres på et forvrænget forhold til naturen. Klimaforandringer var derfor noget, der i høj grad optog landmændene, og flere havde uddannelse inden for miljøvidenskab. De var alle velinformerede, når det kom til de miljømæssige udfordringer, og kunne tale længe om plastikøer i Stillehavet, tørken i Californien og regnskovsfældning. Mine informanter havde dermed en stor intellektuel viden om de steder i verden, hvor naturen allerede nu havde ændret sig som følge af menneskelig indgriben. Med afsæt i denne viden, vurderede de fleste af dem, at det i bund og grund var for sent at gøre noget, da planeten allerede var ødelagt, som også John indledningsvis beskrev.

I deres analyse af dystopiens fremstilling i litteraturen bemærker Rafaella Baccolini og Tom Moylan, at det dystopiske narrativ ofte starter *in media res* (Moylan & Baccolini 2003:5). Som de skriver, skal der hverken drømmes eller

rejses for at nå dystopiske steder (ibid.). Altså er dystopien ikke kun en fremtidsvision, men et allerede nærværende fænomen. Landmændenes dystopiske refleksioner omkring det amerikanske samfund kan, mener jeg, sammenlignes med Moylan og Baccolinis beskrivelse. For dem var det dystopiske ikke en tilstand, samfundet bevægede sig mod. Det satte i høj grad allerede rammerne for samtidens amerikanske samfund. Mine informanter befandt sig kort sagt allerede i en fritlevende dystopi. Moylan og Baccolini skriver yderligere, at den dystopiske fortælling i litteraturen ofte omhandler et skift i bevidsthed for protagonisten, som med tiden opnår en forståelse af modsætningsforhold i det eksisterende samfund (op.cit.5-6). Gennem en verbalisering af disse forhold udvikler protagonisten en modfortælling (ibid.). I deres modfortælling søgte landmændene, som vi har hørt, netop at synliggøre de ellers usynlige kræfter, som de mente havde ført samfundet imod denne dystopiske udvikling. Ifølge dem var denne udvikling tæt forbundet til sociopolitiske tendenser, hvor kapitalisme blev fremhævet som den primære årsag. Som David forklarede, søger kapitalismen udelukkende at maksimere en profit og bliver dermed destruktiv for „det naturlige system“. Endvidere mente flere også, at de kapitalistiske samfundsstrukturer havde fanget de fleste amerikanere i et særligt forbrugsmønster. John forklarede det sådan, at amerikanere fik et „fix“, når de købte ting, og at de samtidig brugte penge som en måde at vise status på. Anne havde en lignende opfattelse og beskrev forbrug som et kulturelt problem. „Vores kulturelle paradigme får folk til at hade sig selv gennem kapitalisme,“ forklarede hun og fortsatte: „Altså, hvis du kan få folk til at føle, at de er utilstrækkelige, og at de skal købe ting for at være gode nok, stimulerer det forbrug.“ Ifølge Anne var kapitalisme derfor ikke kun en økonomisk model, der resulterede i en skævvreden omfordeling. Den var i sidste instans også destruktiv for det mentale velbefindende blandt almindelige amerikanere. Kapitalismens usynlige kræfter ville derfor ifølge landmændene med tiden uundgåeligt føre til naturens og menneskets totale sammenbrud. Dystopien tog således i denne empiriske kontekst form som en fortælling om de usynlige kræfter, der havde lagt sig ned over det amerikanske samfund og var krøbet ubemærket ind i den amerikanske borgers tanker.

I denne henseende mindede mine informanters refleksioner om Mark Fishers bog *Capitalist Realism* (2012), hvori Fisher argumenterer for, at kapitalisme fremstår som det eneste mulige politiske og økonomiske system, hvilket umuliggør forsøget på at forestille sig et alternativ (op.cit.8). De urbane landmænd delte denne bekymring, da de virkede til at føle sig fanget i et kapitalistisk samfund, hvor det ikke længere var muligt at fremdyrke alternativer. I andre grene af litteraturen bliver denne oplevelse omtalt som det såkaldte TINA-syndrom,⁴ der beskriver erfaringen af, at der ikke er noget alternativ til kapitalismen (De Angelis

2006; Krøijer 2015:52-54). Som antropologen Jarrett Zigon også skriver om de politiske forkæmpere, han har mødt i organisationer, der kæmper for stofbrugeres rettigheder, beretter de frustreret om de tilgængelige politiske strategier og taktikker, men fortsætter trods dette med at gentage de samme handlinger, som de plejer, da de simpelthen ikke ser noget alternativ (Zigon 2018:17). Oplevelser som disse har ifølge Zigon skabt en skuffelse verden over, hvor realistiske alternativer til de udfordringer, verden står over for, efterspørges på tværs af universitære og praktiske kontekster (ibid.). Denne skuffelse kom i høj grad også til udtryk blandt landmændene. For dem var denne begrænsning udgjort af kapitalismen, der var blevet så altomspændende, at de tvivlede på, at det ville være muligt at finde et rum uden for denne dominerende struktur. Eller beskrevet mere konkret: De mente, at amerikanere i deres stræben efter at maksimere økonomisk profit i enhver given situation havde fortrængt alt andet. Den gængse amerikaner var derfor blevet immun over for graden af alvor i den udvikling, verden ifølge dem stod over for. Landmændene var med andre ord skuffede over, at deres samfund ikke var i stand til at mobilisere nogen reel forandring. Til trods for dette holdt landmændene, som vi nu skal se, fast i, at noget måtte gøres.

Handlekraft i kynismens æra

Mens vi var ved at klargøre et bed på Annes landbrug en tidlig lørdag morgen, fortalte John, at han for et par år siden havde valgt at sige sit job op. Han forklarede, at han havde været dataansvarlig i en stor virksomhed i 10 år. Han fremhævede, at det bestemt ikke var en dårlig virksomhed, han havde arbejdet i. Alligevel var der noget ved jobbet, der havde følt kunstigt. Efter 10 år havde han givet op – han måtte lave noget mere meningsfuldt. Ligesom John havde Iris også skiftet sit job på et advokatkontor ud med en karriere som landmand. Det første år havde hun forladt livet i byen og arbejdet en sæson på et landbrug, der lå en times kørsel fra Portland. Hun havde de efterfølgende sæsoner fundet gartnerarbejde i byen og havde senere suppleret dette med arbejdet på Annes landbrug.

David og Anne havde, som kontrast til Johns og Iris' historier, bevæget sig i den modsatte retning. David havde tilbragt en stor del af sin ungdom i en økolandby, hvor indbyggerne havde levet så ressourcebesparende som muligt. Som han forklarede, havde de levet af grøntsager, de selv dyrkede, de havde undgået at bruge nogen former for transport og havde kun taget et kort bad hver uge. Anne havde også i sin ungdom eksperimenteret med livet i et økosamfund, men havde efter kort tid erfaret, at hun befandt sig bedre i byen tæt på venner og familie. Fælles for Davids og Annes beretninger var, at de tidlige havde levet et liv, hvor de havde forsøgt at realisere deres idealer om et liv tæt på naturen til fulde.

Dette liv havde de dog nedprioriteret og i stedet valgt, hvad de selv beskrev som en mere kompromissøgende og pragmatisk livsstil i byen med det urbane landbrug som deres forbindelse til naturen.

Denne pragmatiske tilgang gik igen i flere af mine informanternes beskrivelse af deres livsførelse. Samtidig var de dog alle fast besluttede på at leve et liv, som ifølge dem selv udfordrede klassiske amerikanske værdier. Eksempelvis forsøgte flere af dem at leve, hvad de beskrev som et mindre materialistisk liv. Iris var ved at bygge et såkaldt lille hus – et hus på cirka 16 m² bygget på hjul, så det kunne flyttes. Huset stod næsten færdigt, da jeg forlod Portland, og Iris var fyldt med spænding over at skulle bo småt. Hun havde endda regnet ud, at de kun kunne tage otte flyttekasser med ting med, da der ikke kunne være mere i huset, hvilket hun betragtede som en positiv udfordring. David, der var bosat i et almindeligt forstadshus med sin kone og to små børn, søgte mod mindre radikale løsninger. Han havde for flere år siden læst en bog, der beskrev, hvordan mennesket satte økologiske fodspor på planeten. Bogen tilbød ifølge David flere udregningsmodeller, hvor man kunne se, hvor meget CO₂ en flyvetur eksempelvis producerede. For David betød dette, at han blandt andet ikke længere rejste langt, da han så vidt muligt prøvede at undgå at sætte for mange økologiske fodspor. Han havde yderligere valgt at anskaffe sig en elbil og spiste kun lokalt produceret mad. Hans levevis var derfor styret af, hvordan han kunne minimere de aftryk, han unægtelig ville sætte på planeten. Selvom John ikke var helt så systematisk i forhold til sin livsstil som Iris og David, havde han, lige siden han havde sagt sit job op, fokuseret på at leve et mindre materialistisk liv. Han havde derfor i fællesskab med sin partner en bestræbelse om at skaffe sig af med ting, da de vurderede, at flere af de ting, de havde akkumuleret gennem årene, egentlig var komplet ligegyldige for dem. Dette havde blandt andet fået dem til at sælge deres ene bil.

Selvom mine informanter var optaget af at leve et mere minimalistisk og lokalt liv, var de samtidig forbeholdne over for, om det gjorde nogen forskel. Som John beskrev, følte han sig som privilegeret middelklasseborger naturligvis ansvarlig for at forsøge at omlægge sit liv, så det blev mere bæredygtigt, men alligevel virkede hans bestræbelser på at leve mindre materialistisk og mere minimalistisk til tider en smule meningsløs. Han kunne sagtens skaffe sig af med cykler, elektronik og køkkenudstyr, som han allerede havde købt, men ville det gøre den store forskel? Det ville i sidste ende kun være en „dråbe i vandet“, som han selv beskrev det.

I sin bog *Kritik af den kyniske fornuft* (2005 [1987]) skriver den tyske filosof Peter Sloterdijk om den gennemgribende utilfredshed, som vi ser udvikle sig på tværs af vestlige samfund i disse årtier, og som er kendetegnet af en oplevelse af mangel på politiske og sociale alternativer. Utilfredsheden i disse samfund

har ifølge Sloterdijk antaget en ny form som en „universel og diffus kynisme“ (Sloterdijk 2001 [1987]:3). Med denne kynisme følger en følelse af både at være offer og at bringe offer (Sloterdijk 2005:14). Sloterdijk diagnosticerer denne tilstand og beskriver den som en „oplyst falsk bevidsthed“. Han skriver: „Det er den moderniserede ulykkelige bevidsthed, som oplysningen har bearbejdet både forgæves og med succes“ (op.cit.14). Det er således paradokset mellem, hvordan en oplyst bevidsthed stadig kan være en falsk bevidsthed, som Sloterdijk behandler. Ifølge ham er dette paradoks netop årsagen til, at en traditionel ideologikritik fremstår rådvild, da „dens [bevidsthedens] falskhed [...] allerede [er] blevet forsynet med refleksionens støddæmpere“ (op.cit.15). Det er altså en upåvirkelig bevidsthed, der ser det dårlige ske, men som samtidig har lært af historien og derfor nægter at gribe til den lette optimisme. Som Sloterdijk forklarer, er „tidens kultiverede og informerede mennesker [...] blevet opmærksomme på den essentielle model for kritik og dens afsløringer uden at blive påvirket af det“ (Sloterdijk 2001 [1987]:88). Som vi har set, eksisterede denne kynisme også blandt de urbane landmænd i Portland. Som John forklarede os både indledningsvis og i dette afsnit, er det ligegyldigt, hvor bæredygtigt vi forsøger at leve. Vi vil med tiden ikke kunne undgå at opbruge alle planetens ressourcer og derved forårsage dens totale undergang. Ud fra dette kyniske ståsted virkede det på sin vis omsonst at forsøge at ændre på, at planetens undergang er nærtforestående.

Hvis vi vender tilbage til Sloterdijk, skriver han, at menneskeheden for tiden lever i et *modus vivendi*, hvor den ødelægger den planet, som samtidig udgør menneskers levestandard, alt imens de passivt betragter denne endegyldige selvdestruktion (Sloterdijk 2009:18). Selvom denne udvikling er blevet fulgt af en global etisk opfordring til mådehold, tror Sloterdijk ikke på, at den velhavende del af verden vil følge dette imperativ og sænke sin levestandard (op.cit.25). Denne beskrivelse passer ikke, vil jeg mene, på de urbane landmænd i Portland. Som vi har hørt, reflekterede landmændene konstant over, hvad de kunne gøre for muligvis at påvirke den negative udvikling, de identificerede i deres samfund. Selvom de var kritiske over for, hvorvidt deres bestræbelser på at opbygge en tilværelse, der var anderledes, end hvad de forbandt med den klassiske amerikanske levevis, overhovedet ville skabe nogen forandring, følte de et behov for at blive ved. Her ses en forskel mellem disse empiriske beskrivelser og Sloterdijks diagnose af den oplyste falske bevidsthed. Når Sloterdijk skriver, at det er blevet et globalt fænomen at handle mod bedre vidende (Sloterdijk 2001 [1987]:6), tegner min empiri således et andet billede. Blandt landmændene gik indsigt og ansvar nemlig hånd i hånd. De følte sig som urbane middelklasseborgere ansvarlige for at ændre på deres livsstil, så de i det mindste ikke ville forværre planetens tilstand. I landmændenes dystopiske fremtidsvisioner var der således også

et spirende håb om, at denne destruktive udvikling måske kunne bremses. Ifølge landmændene kunne dette muligvis ske ved at genetablere, hvad de beskrev som en „manglende forbindelse“.

Den manglende forbindelse

Ideen om, at amerikanerne generelt set lever uden forbindelse til deres omgivelser, var en gennemgående oplevelse blandt landmændene. Den dukkede blandt andet op i den førnævnte samtale, jeg havde med John, hvor vi talte om det jobskifte, han havde foretaget for et par år siden. Jeg spurgte ham, om han havde fortrudt sin beslutning. Det havde han på ingen måde. Jeg fortsatte og spurgte, om han så ikke var blevet træt af at lave havearbejde. John smilede til mig og nikkede: „Jo, måske en gang imellem. Men jeg kan godt lide det fysiske arbejde. Det føles fysisk godt, som når du er øm efter en træning.“ John forklarede mig videre, at havearbejdet fik ham til at føle sig forbundet med det, han lavede. „Hvordan føles det at være forbundet?“ spurgte jeg ham. Han kiggede op fra jorden og så på mig: „Det er et godt spørgsmål.“ Han forklarede, at landbruget på en måde føltes som en forlængelse af ham. Det eksisterede, fordi han arbejdede på det – på grund af hans vilje. Det gav en oplevelse af at være forbundet med sine omgivelser. „Det er ikke, fordi jeg tror på noget større eller åndeligt, men på en eller anden måde får det mig til at føle mig forbundet til det større billede,“ forklarede John: „Normalt er jeg ret videnskabeligt orienteret og kan lide at studere og lære om planter. Men det er en anden følelse – at være forbundet. Det er forskelligt fra intellektuelt at vide noget.“

Dette var hverken første eller sidste gang, jeg hørte en af landmændene nævne ordet forbindelse. De fleste af dem brugte det ligesom John til at forklare, hvorfor det var vigtigt for dem at arbejde med planter og jord. De søgte, som John også forklarede, at blive forbundet til noget, der var større end dem selv. Flere af dem fandt dette i naturen. Det større kunne således, erfarede jeg, også være noget småt i form af planter og jord. I deres beskrivelse af denne forbundethed formede der sig en mere generel kritik. Ifølge landmændene var det ikke kun dem selv, der havde mistet denne forbindelse; det gjaldt hele det amerikanske samfund. Dette kom særligt til udtryk, når det omhandlede fødevarer, da de påstod, at amerikanerne var blevet afkoblet fra den mad, de indtog. Flere forklarede, at dette var et resultat af den tiltagende industrialisering af fødevarerproduktionen, da netop storproduktion, som vi har lært, fordrer en udnyttelse og distance til både mennesker og miljø.

Disse beskrivelser peger på, foreslår jeg, at der var noget, der ifølge landmændene var gået tabt. Amerikanerne manglede åbenbart en forbindelse til deres

omgivelser, som de tidligere havde haft. Med andre ord virkede det, som om amerikanerne ifølge landmændene var blevet dårligere mennesker, da de havde glemte, at verden rummer andet end det menneskelige liv. I sin kritiske analyse af tid i nutidens samfund skriver filosofen Hartmut Rosa, at tidsstrukturen har ændret sig i den postmoderne tidsalder, og at denne ændring bedst beskrives som en form for „social acceleration“ (Rosa 2015:4). Ifølge Rosas diagnose har dette medført en række etiske og politiske implikationer, hvoraf kvaliteten og kvantiteten af vores sociale relationer fremhæves som en af dem (op.cit.304). Dette har, skriver Rosa, skabt en oplevelse af at være fremmedgjort fra egne handlinger og dermed påvirket vores relation til os selv – vores selvforståelse (ibid.). Landmændenes forklaringer kan næsten ses som en refleksion af denne analyse, da de ligesom Rosa taler om denne transformation som en fremmedgørelse og dermed en form for moralsk tab. Som allerede beskrevet mente landmændene, at amerikanerne var blevet forført af de muligheder, kapitalismen havde givet dem for at akkumulere monetær og materiel værdi, hvilket havde medført, at de var blevet frakoblet deres omgivelser. Den tabte forbindelse dannede grundlag for den destruktive fremtid, som verden ifølge landmændene gik i møde. Således beskrev mine informanter det amerikanske samfund som en moralsk dystopi, hvor mennesket var i forfald, da det netop ikke længere levede i takt med naturen og dets omgivelser.

I lyset af denne dystopi kan de urbane landbrug betragtes som steder og praksisser, der havde til formål at redde, hvad der var tilbage af forbindelsen mellem menneske og natur. Dermed ikke sagt, at mine informanter romantiserede fortidens dyrkningsformer og så disse som fremtidens løsning. Som John forklarede mig, ville man aldrig kunne brødføde den amerikanske befolkning med mad produceret udelukkende på små urbane landbrug: „Storstilet produktion er den eneste måde, alle kan få mad nok på,“ sagde han. Urbant landbrug udgjorde derfor ifølge disse landmænd ikke en konkret løsning til globale udfordringer.

I stedet havde landbruget til formål at vise folk, hvordan fødevareproduktion egentlig foregik, som Anne fremhævede. John forklarede ligeledes, at man kunne betragte de små produktioner som vinduer, hvorigennem folk kunne se, hvordan fødevarer faktisk bliver fremstillet. Formålet var således at invitere folk indenfor for at vise dem, at gulerødder faktisk har toppe, at der findes et hav af forskellige slags kål, og at man selv kan dyrke hvidløg. Således kan urbant landbrug i denne kontekst, foreslår jeg, betragtes som en moralsk praksis, hvor det netop handler om at skabe en bevidsthed om, hvilke konsekvenser fødevareproduktion har på samfund og miljø. Den moralske praksis fremmaner og reproducerer altså samtidig dystopien om det industrielle landbrug

På de urbane landbrug blev der altså ikke kun dyrket grøntsager og andre råvarer, der blev også kultiveret en etisk bevidsthed.⁵ Dette peger på, at urbant landbrug i denne kontekst var en form for moralsk aktivisme, da landmændene netop ønskede at gøre opmærksom på, at mange amerikanere er blevet afkoblede og fremmedgjorte i forhold til deres omgivelser.

Den lille handling gør den store forskel

Hvor nogle af landmændene fremhævede overvejelser omkring ulighed i det amerikanske fødevarer-system som en af årsagerne til, at de havde valgt at arbejde med alternativ fødevarerproduktion, lod de fleste af dem, som vi har set, ikke til at tro på, at deres arbejde var en løsning på de strukturelle udfordringer. Anne fremhævede helt konkret, at urbant landbrug bestemt ikke var for alle. Selvom hun var overbevist om, at det kan være en givende oplevelse at dyrke sin egen mad, da man både får indsigt og erfaring med, hvordan fødevarer bliver til, så „er det ikke en realistisk løsning, hvis du i forvejen kæmper med flere jobs for at få enderne til at mødes,“ forklarede hun også selv, som de fleste af de andre landmænd, hvordan det slidsomme manuelle arbejde tærede på hendes krop. En dårlig ryg, ondt i håndleddene og solskoldet hoved var en fast del af hverdagen på de urbane landbrug. De fleste af landmændene betvivlede derfor også, hvorvidt de selv ville kunne holde til det fysiske arbejde på langt sigt. De havde altså ingen forventning om eller tro på, at den model for alternativ fødevarerproduktion, som de tilbød, ville skabe den nødvendige forandring. I stedet virkede de til at have fokus på deres egen hverdag og søgte arbejde, som var meningsfyldt for dem lige nu. Som vi allerede har set, var mening for dem en helt konkret oplevelse af at være forbundet til deres omgivelser. De ville, som John beskrev, mærke, at de var fysisk og sanseligt forbundet til de fødevarer, de producerede. For dem var det centrale i urbant landbrug nemlig, at det indebar noget konkret. Som John beskrev for mig, mente han ikke, at protest eller symbolske handlinger førte noget med sig. For ham var det centralt, at handling havde et praktisk resultat uden dermed at udgøre et *blueprint* for en fremtidig løsning på strukturelle udfordringer i det amerikanske fødevarer-system.

Hvis vi kort vender tilbage til Sargisson, som blev præsenteret i indledningen til artiklen, karakteriserede hun dystopien sammen med „eutopien“ som en form for social drøm, der indeholder en vision for en alternativ fremtid. Som jeg netop har påpeget, gjorde dette sig ikke gældende blandt de urbane landmænd i Portland, da urbant landbrug for dem ikke udgjorde en konkret vision for fremtiden. I tråd med dette skriver sociolog Tom Boland, at kynisme ikke har nogen utopiske horisonter eller idealer, da disse til enhver tid vil blive undergravet

af kritik (Boland 2013:227). På lignende vis undergravede landmændene konstant de utopiske muligheder i deres projekt med kritiske refleksioner. De afviste dermed, at deres projekter byggede på utopiske idealer. Landmændene havde altså ikke nogen tro på, at de som individer kunne producere mulige løsninger ved at forestille sig et alternativ. Som Krøijer også noterer i sin analyse, havde de nordeuropæiske venstreradikale aktivister, hun lavede feltarbejde iblandt, ikke en præformuleret ideologi. Det var i stedet de kollektive aktioner, der formgav deres politiske arbejde (Krøijer 2015:4-5). Ligeledes har vi hørt, at det var centralt for landmændene at skabe forandring gennem handling frem for vision. I tråd med Krøijer foreslår jeg, at vi tolker denne fornægtelse af visioner for fremtiden som en bevidst modstand og foragt for den logik, der afkræver, at forestillinger udgør den primære forandringskapacitet. Et centralt argument i Krøijers arbejde er her, at de venstreradikale aktivister i de fælles aktioner blev til en kollektiv krop, som organiserede tid og rum og derved gav form til en ellers ukendt fremtid (op.cit.31). Men som vi har set i nærværende artikel, udgjorde det kollektive ikke et centralt erfaringsrum på de urbane landbrug. I stedet havde landmændene fokus på, hvordan de som individer kunne arbejde på at gøre en forskel. Så hvor Krøijer beskriver, at de venstreradikale aktivisters primære fokus var rettet mod at planlægge nye kollektive aktioner (op.cit.12), virkede landmændene modsat dette til at være rettet mod den fordybelse, de oplevede i det repeterende, manuelle arbejde. Sagt med andre ord var de primært optaget af den forandring, det fysiske, rytmiske arbejde, som deres individuelle kroppe kunne udføre på de urbane landbrug, muligvis kunne frembringe.

Jeg foreslår, at vi tolker dette ud fra Erin Mannings beskrivelse af den lille handling. Ifølge Manning er der i enhver gentagelse af en handling et potentiale for at skabe variation (Manning 2016:1). Med dette søger hun at påpege, at der i enkelte handlinger er en kapacitet til at skabe nye oplevelsesmuligheder. Men som Manning argumenterer for, lokaliserer vi ofte udelukkende den transformative kraft i de store revolutioner, da forandringen er lettere at se i de store skift, hvorimod det er sværere at få øje på forandringen i de mindre bevægelser (ibid.). Derfor opleves store skift som locus for „de rigtige“ politiske forandringer (op.cit.221). Mine informanternes bestræbelser kan læses gennem dette perspektiv. De søgte ikke at skabe den store forandring med den bevidste tanke, men bestræbte sig på at skabe små ryk i sig selv og andre gennem den konkrete handling. Netop derfor var urbant landbrug i denne empiriske kontekst ikke et svar på de større problemstillinger eller en konfiguration af en allerede formuleret vision. Det var ikke en fødevarerutopi (jf. Stock et al. 2015), men et forsøg på at bane vejen for nye, endnu udefinerede oplevelser af mad, mennesker og forbindelser. Således rummede kernen af landmændenes dystopiske fremtidssyn også

en forhåbning om, at fremtiden ville byde på nye og hidtil usete løsninger, der ville kunne ændre på de dystre fremtidsudsigter. Dystopiske fremtidsvisioner agerede derfor, som vi nu har set, en form for motor for konkrete utopiske handlinger. For selvom landmændene ikke troede på de store gennemtænkte, planlagte eller altomvæltende forandringer, håbede de alligevel, at hverdagens små forskydninger ville rykke ved amerikanernes forståelse af sig selv som en del af et større system.

Konklusion

På de urbane landbrug blev der, som vi har set igennem artiklen, ikke kun dyrket urbane grøntsager. Der blev også kultiveret pessimistiske fremtidsbilleder. Landmændene delte en forståelse af, at vestlig levevis allerede havde revet samfundet fra hinanden og derved skabt grundlag for planetens sammenbrud. Dystopien var derfor i dette tilfælde ikke en fortælling om jordens pludselige undergang engang i fremtiden, da grundlaget herfor ifølge landmændene allerede var ved at tage form. Som også Fisher beskriver, er der ikke noget bestemt øjeblik, hvor katastrofen vil indtræde; verden går ikke under med et brag; den trevler op og falder gradvist fra hinanden (Fisher 2012:9). Mine informanter delte denne oplevelse og beskrev dystopien som kapitalismens overtagelse af det menneskelige sind og den gradvise opløsning af vores kollektive eksistensgrundlag. Med disse pessimistiske refleksioner var landmændene også ramt af den altomfavnende kynisme, som ifølge Sloterdijk gennemtrænger nutidens samfund.

De dystopiske fremtidsvisioner blev dog paradoksalt nok en motor for utopisk handling. I de „kapitalistiske ruiner“ (jf. Tsing 2015) udviklede landmændene altså et spirende håb om at bremse den dystopiske udvikling, og de såede derved kimen til et andet samfund gennem kultiveringen af en etisk bevidsthed. Som jeg har vist, virkede det for landmændene irrelevant at tænke forandring i en større skala. De havde kort sagt ingen interesse i at udtænke en vision for fremtiden, men var i stedet drevet af en tro på, at den lille handling måske kunne gøre en forskel. De urbane landbrug blev opfattet som steder, hvor endnu udefinerede oplevelser kunne udfolde sig gennem sanselige, kropslige og æstetiske erfaringer. Sagt med andre ord håbede landmændene, at de ved at give folk et visuelt og sanseligt indtryk af fødevarerproduktion ville kunne ændre deres forståelse af, hvad fødevarer egentlig er.

Noter

1. Medmindre andet er angivet, er alle citater oversat af forfatteren.
2. I bogen præsenterer Lucy Sargisson en række samtidige utopier, som både er fiktionsbaserede, teoretiske og såkaldte „levende eksempler“. Således er værket ikke udelukkende baseret på empirisk materiale fra feltarbejde.
3. Dette er en reference til bogen *Ecotopia. The Notebooks and Reports of William Weston* skrevet af Ernest Callenbach (1975). Bogen blev udgivet i 1975 og er en beskrivelse af et lille samfund, der er brudt fri fra USA.
4. „There is no alternative.“
5. For en uddybning af ideen om at kultivere etisk bevidsthed, se Ebsen 2016.

Litteratur

- Boland, Tom
2013 Towards an Anthropology of Critique. The Modern Experience of Liminality and Crisis. *Anthropological Theory* 13(3):222-39.
- Callenbach, Ernest
1975 *Ecotopia. The Notebooks and Reports of William Weston*. United States: Banyan Tree Books.
- De Angelis, Massimo
2006 The World Social Forum. Challenging Empires. *Development* 49(2):125-28.
- Ebsen, Maia
2016 The Complexity of Simplicity – Urban Farming and Meditative Practices in the Pacific Northwest. Kandidatspeciale. København: Institut for Antropologi.
- Fisher, Mark
2012 *Capitalist Realism. Is There No Alternative?* Arlesford: John Hunt Publishing.
- Goodling, Erin, Jamaal Green & Nathan McClintock
2015 Uneven Development of the Sustainable City. Shifting Capital in Portland, Oregon. *Urban Geography* 36(4):504-27.
- Gordin, Michael D., Helen Tilley & Gyan Prakash
2010 Introduction. Utopia and Dystopia beyond Space and Time. In: M.D. Gordin, H. Tilley & G. Prakash (eds): *Utopia/Dystopia Conditions of Historical Possibility*. Pp.1-18. Boston: Princeton University Press.
- Jameson, Fredric
2010 Utopia as Method, or the Uses of the Future. In: M.D. Gordin, H. Tilley & G. Prakash (eds): *Utopia/Dystopia Conditions of Historical Possibility*. Pp. 21-44. Boston: Princeton University Press.
- Krøijer, Stine
2015 *Figurations of the Future, Forms and Temporalities of Left Radical Politics in Northern Europe*. Oxford: Berghahn Books.

- Levitas, Ruth
2010 Introduction. In: R. Levitas: *The Concept of Utopia*. Pp.1-9. Bern: International Academic Publishers.
- Lockyer, Joshua & James R. Veteto
2013 Environmental Anthropology Engaging Ecotopia. An Introduction. In: J. Lockyer & J.R. Veteto (eds): *Environmental Anthropology Engaging Ecotopia. Bioregionalism, Permaculture, and Ecovillages*. Pp.1-32. Oxford: Berghahn Books.
- Manning, Erin
2016 *The Minor Gesture*. North Carolina: Duke University Press.
- McClintock, Nathan & Mike Simpson
2014 A Survey of Urban Agriculture Organizations and Businesses in the US and Canada. Preliminary Results. Portland State University Library. http://pdxscholar.library.pdx.edu/usp_fac/88/.
- McClintock, Nathan, Jeremy R. Young, Taren Evans, Mike Simpson & Jacinto Santos
2013 *The Landscape of Food Production*. Metroscope, Portland State University. https://works.bepress.com/nathan_mcclintock/1/.
- Moylan, Tom & Raffaella Baccolini
2003 Introduction. *Dystopia and Histories*. In: T. Moylan & R.D. Baccolini (eds): *Horizons. Science Fiction and the Dystopian Imagination*. Pp. 1-13. New York: Routledge.
- Paxson, Heather
2013 *The Life of Cheese, Crafting Food and Value in America*. Berkeley: University of California Press.
- Rosa, Hartmut
2016 *Social Acceleration. A New Theory of Modernity*. *New Directions in Critical Theory*. New York: Columbia University Press.
- Sargisson, Lucy
2012 Introduction. *Definitions, Debates & Conflicts. Utopianism, Anti-Utopianism & Anti-Anti-Utopianism*. In: L. Sargisson: *Fool's Gold? Utopianism in the Twenty-First Century*. Pp.1-6. England: Palgrave Macmillan.
- Sloterdijk, Peter
2001 [1987] *Critique of Cynical Reason*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
2005 *Kritik af den kyniske fornuft*. Frederiksberg: Det lille Forlag.
2009 Contribution to *Where do We Go From Here?* In H.D. Nielsen & M.J. Holm (eds): *Where do We Go From Here? Papers from the Louisiana Seminar*. Serie: Louisiana Talks. Pp. 10-28. Humlebæk: Louisiana.
- Stock, Paul V., Michael Carolan & Christopher Rosin
2015 *Food Utopias. Reimagining Citizenship, Ethics and Community*. London: Routledge.
- Stroud, Ellen
1999 *Troubled Waters in Ecotopia. Environmental Racism in Portland, Oregon*. *Radical History Review* 74:65-95.

- Sullivan, Daniel Monroe & Samuel C. Shaw
2011 Retail Gentrification and Race. The Case of Alberta Street in Portland, Oregon.
Urban Affairs Review 47(3):413-32.
- Tsing, Anna Lowenhaupt
2015 The Mushroom at the End of the World. On the Possibility of Life in Capitalist
Ruins. Princeton: Princeton University Press.
- Zigon, Jarrett
2018 Introduction. In: J. Zigon: Disappointment. Toward a Critical Hermeneutics of
Worldbuilding. Pp.1-24. New York: Fordham University Press.